

Eduskunta / Valtionvarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönnä HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Lausunto Teema: Aluekehitys/momentti 32.30.64 EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin
- EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muiden koheesiopolitiikan ohjelmien alueelliset vaikutukset

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto kiittää lausuntopyynnöstänne.

Koheesiopolitiikalla tasataan alueellisia kehityseroja

EU:n koheesiopolitiikan tavoitteena on alueiden välisten taloudellisten erojen kaventaminen. Pohjois-Karjalalla, kuten muillakin kuudella Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnalla, on jo Suomen EU:hun liittymissopimuksessa kirjattu pohjoisen harvaan asutun alueen status. Siinä on tunnustettu harvan asutuksen lisäksi myös alueen pitkät välimatkat ja kylmä ilmasto rakenteellisina ongelmina. **Harvan asutuksen kriteeri on keskeinen koko Suomen EU-saannon kannalta.**

Pysyvien rakenteellisten haittojen lisäksi Pohjois-Karjala kärsii myös väestön ikärakenteen ja heikkojen työmarkkinoiden aiheuttamista ongelmista. Maakunnan työttömyysprosentti on 12,7 (elokuu 2023), mikä on 3,3 % korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Väestön kokonaismäärä on 162 540. Viime vuonna väki väheni 741 hengellä, joka johtui luonnollisesta väestön muutoksesta, eli syntyneitä oli vähemmän kuin kuolleita. Sen sijaan nettosiirtolaisuus on Pohjois-Karjalassa ollut vuosia positiivista, se on johtunut muuttovoitosta ulkomailta, mm. Venäjältä. Viime vuonna se oli 1067 henkeä.

Pohjois-Karjalan yritystoiminta on pienyritysvaaleista ja puutetta on erityisesti kansainvälistyvistä, kasvuhakuisista ja keskisuurista yrityksistä.

Muuttunut geopolitiittinen tilanne lisähaasteena

Lisäksi Pohjois-Karjalaa, kuten muitakin Suomen itärajalla sijaitsevia alueita, haastaa Venäjän hyökkäyssodan seurauksena syntynyt geopolitiittinen tilanne. Se on aiheuttanut erityisiä vaikeuksia sekä rajan ylitse tapahtuvalle ihmisten väliselle kanssakäymiselle että vientiteollisuudelle, matkailulle ja energiasektorille. Maakunnan teollisuuden viennistä 10 % meni Venäjälle, osuus oli kaksinkertainen koko maahan verrattuna ja se tarkoitti käytännössä yli 1000 työpaikkaa. Kuljetusreitti Itämerelle Saimaan kanavan kautta on sulkeutunut, mikä merkitsee korkeampia vientikustannuksia mm. metsäteollisuuden tuotteille. Matkailu on ollut tärkeä elinkeino ja venäläiset turistit ovat tuoneet kipeästi kaivattua ostovoimaa Suomen alhaisimman tulotason maakuntaan. **Itäisen Suomen maakuntien muuttunut geopolitiittinen tilanne tulee ottaa huomioon kansallisessa päätöksenteossa ja tulevan EU-ohjelmakauden vaikuttamistyössä.**

Potentiaalia on erityisesti vahvassa osaamisessa

Pohjois-Karjalassa on kuitenkin omat vahvat osaamiseen perustuvat toimialansa ja runsaasti kehittämispotentiaalia. Olemme metsäosaamisen maakunta. Täällä sijaitsee Euroopan Metsäinstituutin päätoimipaikka, LUKE, Itä-Suomen yliopisto, Karelia-ammattikorkeakoulu, Riveria ammatillinen oppilaitos ja SYKE, jotka kaikki ovat vahvoja metsäosaajia.

Maakunnan suurin teollinen tuotannonala on teknologiateollisuus, jossa erityisesti metalli- ja muoviteollisuuden yritykset ovat merkittäviä. Myös ICT-alalla maakunnassa on kansainvälisiä vientiyrityksiä.

Kaivostoiminta on kasvava ala, jonka kehittäminen perustuu erityisesti kaivosteollisuuden vastuullisuuden ja kiertotalouden kehittämiseen. Outokummussa sijaitseva GTK Mintec on alallaan maailman johtavia tutkimuslaitoksia.

Erityisalana fotonikka on ollut pitkäjänteisen kehittämisen kohteena ja pohjoiskarjalaisella fotonikan osaamisella on vahva asema kansainvälisesti.

Maakunta on myös ennakkoluuloton uusiutuvan energian edelläkävijä. Sen osuus on 71 % energiasta ja puolet siitä koostuu metsäbioenergiasta. Kehitystyöllä on tarjottu ratkaisuja myös muille alueille ja osaamista myydään kansainvälisesti.

Maakuntien omia vahvuuksia on tuettava alue- ja rakennepolitiikalla.

EU-rahoitus luo kehitysdynamiikkaa ja on kaventanut kehityseroja

Rakenteellisten ongelmien vuoksi EU:sta on osoitettu alueelle merkittävä määrä koheesiopolitiikan rahoitusta. EU-rahoitus kohdennetaan alueille myös maaseuturahaston kautta. Lisäksi maakunnan toimijat ovat olleet aktiivisia myös kilpailujen, eli ei suoraan alueille osoitettavien, EU-rahoituslähteiden käytössä.

Vuosien 2014–2020 Uudistuva ja Osaava Suomi lopulliset tulokset eivät ole vielä selvillä, koska osa hankkeista jatkuu vielä tämän vuoden loppuun asti. Viimeisen tiedon mukaan Pohjois-Karjalassa oli ko. ohjelmakaudella ollut 597 EAKR-hanketta, joihin yhteensä oli myönnetty 163,9 M€, ja 210 ESR-hanketta, joihin oli myönnetty 73,7 M€.

Suurin osa EAKR-varoista on osoitettu pk-yritysten tukemiseen. Vahvojen koulutus- ja tutkimuslaitosten ansiosta merkittävällä osalla varoista on tuettu elinkeinoelämälähtöistä TKI-toimintaa. Kuntiin tukia on ohjattu pääasiassa kunnallisten kehittämissyhtiöiden kautta. ESR-varoja on suunnattu mm. osaamisen kehittämiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Esimerkiksi kansalaislähtöisen kaupunkikehittämisen malli on Pohjois-Karjalasta lähtöisin.

Hankkeiden tuloksena maakuntaan on syntynyt 711 uutta työpaikkaa (koko maa 10894), 40 uutta TKI-työpaikkaa (854) ja uusia yrityksiä 23 kpl (556). Viennin on aloittanut 111 yritystä (2714), liikevaihto on kasvanut 216 yrityksessä (3574). TKI-instituutioiden vetämiin hankkeisiin on osallistunut 2151 yritystä (20696) ja 366 yritystä on käynnistänyt TKI-toiminnan (3995). Uusia vähähiilisiä tuotteita oli tuonut markkinoille 29 yritystä (359), uusiutuviin energiaratkaisuihin tai vähähiilisyyteen perustuvia ratkaisuja oli syntynyt 43 yrityksessä (366) ja uusia tuotteita oli syntynyt 369 yrityksessä (1875).

ESR-hankkeisiin on osallistunut yli 20000 henkilöä.

Käynnissä olevalla ohjelmakaudella on mukaan tullut myös Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto JTF. Sillä kompensoidaan turpeenenergiapoltosta luopumisen aiheuttamia sosio-ekonomisia haittoja.

EU:n koheesiopolitiikan varoilla on ollut merkittävä rooli Pohjois-Karjalassa maakunnan kehitysdynamiikan, osaamisen ja taloudellisen kasvun luomisessa sekä alueellisen oikeudenmukaisuuden luomisessa. Niiden avulla on pystytty kaventamaan Pohjois-Karjalan eroa muihin alueisiin. Esimerkiksi henkeä kohden laskettu bruttokansantuote kasvoi Pohjois-Karjalassa viime vuosikymmenellä nopeammin kuin koko maan tasolla. Vuonna 2010 henkeä kohden laskettu BKT oli Pohjois-Karjalassa 71,2 % koko maan tasosta ja vuonna 2020 se oli 77,0 % koko maan tasosta. Eroa kuitenkin vielä on merkittävästi, joten **koheesiopolitiikkaa tarvitaan edelleen.**

Koheesiorahoituksen suhteellinen merkitys on Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnissa huomattavasti suurempi kuin Etelä- ja Länsi-Suomessa aluetalouksien koon takia. Suomen kansallinen kehittämisrahoitus, kuten Business Finlandin ja Suomen Akatemian rahoitus, painottuu suurimmaksi osaksi etelän ja lännen suuriin keskuksiin.

Jos hallituksen esityksen mukaisesti maakuntien omaehtoiseen kehittämiseen tarkoitettu kansallinen AKKE-instrumentti leikataan kokonaan, EU-koheesiorahoituksen merkitys maakunnissa kasvaa suhteessa entisestään.

Rakenteellisista haitoista kärsivien alueiden myönteisille kehitysmahdollisuuksille on tärkeä luoda jatkossakin mahdollisimman hyvät edellytykset.

Interreg-rahoitus tukee alueiden kansainvälistymistä

Pohjois-Karjala on ollut mukana kolmessa eri Interreg-ohjelmassa: Eurooppa, Pohjoinen periferia ja Arktinen sekä Itämeri. Hankkeita oli viime ohjelmakaudella noin 30 ja niiden yhteissumma oli noin 10 M€. Hankkeet ovat tukeneet maakunnan kärkialojen kehitystä (erityisesti metsäbiotalous), vastanneet pysyvien haasteiden tuomiin ongelmiin (esim. saavutettavuus, palvelujärjestelmä), tukeneet toimijoiden kansainvälistymistä, saaneet aikaan merkittäviä verkostoja ja luoneet eurooppalaista lisäarvoa. Pohjois-Karjalan hanketoimijoille ohjelmiin sisältyvällä kansallisella vastinrahoituksella on ollut suurin merkitys ja tätä rahoitusta tarvitaan myös jatkossa.

Venäjän hyökkäyssodan seurauksena pitkään jatkunut rajan ylittävä yhteistyö Venäjän kanssa (CBC) on loppunut ja nyt Pohjois-Karjala on liittymässä myös Interreg Auroran ohjelma-alueeksi. Maakuntien aloitteellisuuden pohjalta edellinen hallitus päätti ohjata CBC-ohjelmiin varatut kansalliset rahat kansallisen momentin kautta niille alueille, joille ne oli tarkoitettu. Nyt valtion budjetti sisältää vain 16 miljoonaa euroa varatusta 48 miljoonasta eurosta eli 32 miljoonaa on mennyt säästöihin. **Nk. CBC-AKKE- rahoitus tulee suunnata täysimääräisenä niille raja-alue maakunnille, joille se oli tarkoitettu.**

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Markus Hirvonen
maakuntajohtaja

Lisätietoja:
Eira Varis, aluekehitysjohtaja
etunimi.sukunimi@pohjois-karjala.fi
puh. 050 307 4806

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu. Voitte tarkastaa allekirjoituksen oikeellisuuden kirjaamosta.